

Дмитро Вікторович Крючков

аспірант кафедри теорії культури і філософії науки

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна

<https://orcid.org/0009-0000-0531-6280>

ГЕОПОЛІТИЧНИЙ МІФ В ЕПОХУ АЛГОРИТМІВ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СИМВОЛІЧНОГО ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

У статті здійснено філософсько-методологічну реконструкцію геополітичного міфу як ефекту мережі взаємодій між алгоритмами, цифровими платформами і користувачами. Запропоновано перейти від класичної моделі суверенного міфотворця до акторно-мережевої онтології, у якій алгоритм постає як повноправний актор виробництва символічного. Теоретичну рамку утворює інтеграція кількох ліній: символічна форма у Кассіраера, другоступенева семіологія у Барта, теорія коду і модельного читача у Еко, дискурсивна формація і влада-знання у Фуко, афективна циркуляція у Ахмед і до-особистісний афект у Массумі, акторно-мережева теорія Латура, Каллона і Лоу. Усі ці пласти інтегруються в єдиний аналітичний каркас, у якому міф не передує мережі, а конденсується в ній. На цьому ґрунті розгорнуто аналіз трьох платформних режимів циркуляції геополітичного міфу. TikTok утворює режим міфоконденсації через алгоритмічне прискорення: For You Page відбирає форми, що максимізують утримання уваги, і саме форма мікровідео стає носієм афективного ядра. YouTube утворює режим стабілізації: рекомендаційна архітектура систематично рухає користувача вглиб уже захоплених наративних траєкторій, ущільнюючи міф у формі «загальновідомого». Telegram функціонує як режим інкубації: щільні мережі взаємних пересилок створюють афективний резонанс у напівзакритому середовищі. Геополітичний міф у цифрову епоху не виробляється централізованим суб'єктом – він є структурним ефектом інфраструктур видимості, що систематично завищують ставку афективно навантажених, ритмічно зчеплених форматів. Запропоновано переосмислити поняття влади у термінах алгоритмічного управління видимістю, а поняття автора – як розподілену позицію між людиною, ботом і генеративною моделлю. Звідси випливають практичні наслідки для критичної аналітики: замість фактологічної перевірки змісту наративу – реконструкція мережних зчеплень, що цей наратив утримують; замість викриття «хибної свідомості» – аналіз інфраструктур, у яких ця свідомість безперервно переоформлюється.

Ключові слова: **геополітичний міф, акторно-мережева теорія, алгоритм, цифрова платформа, афект, видимість, символічне, дискурс, TikTok, YouTube, Telegram, наглядний капіталізм.**

Як цитувати: Крючков, Д., (2026). Геополітичний міф в епоху алгоритмів: трансформація символічного під впливом цифрових платформ. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», (73), 122-129.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2026-73-14>

In cites: Kriuchkov, D., (2026). Geopolitical Myth in the Age of Algorithms: The Transformation of the Symbolic under the Influence of Digital Platforms. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Theory of Culture and Philosophy of Science, (73), 122-129.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2026-73-14> [In Ukrainian]

Мета цієї статті — здійснити філософсько-методологічну реконструкцію геополітичного міфу в умовах цифрових платформ, виявити, як алгоритмічні інфраструктури переоформлюють символічне виробництво, і запропонувати акторно-мережеву рамку, в якій алгоритм отримує статус повноправного актора. Для досягнення цієї мети ставляться три завдання: по-перше, реконструювати теоретичний горизонт міфу через інтеграцію символічної, дискурсивної, афективної і мережної ліній аналізу; по-друге, простежити, як ця рамка реалізується у трьох платформних режимах — TikTok, YouTube, Telegram — як емпіричних кейсах різних типів циркуляції міфу; по-третє, переформулювати поняття влади і автора в термінах алгоритмічного

управління видимістю. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що геополітичний міф у цифрову епоху не виробляється централізованим суб'єктом, а виникає як емерджентний ефект мережі взаємодій між алгоритмами, платформами і користувачами.

Класична філософія культури тривалий час виходила з того, що міф – це форма, в якій людина символізує світ, і ця форма передує предметній реальності та переоформлює її. Кассіре́р у «Філософії символічних форм» розглядає міфічне мислення як самостійну культурну функцію, яку не можна звести ні до примітивної логіки, ні до психічного дефіциту: воно організовує переживання у власних режимах простору, часу і причинності [7, с. 73]. Міф у такій оптиці – не помилка розуму, а первинний спосіб упорядкування світу, на якому згодом нашаровуються наукове, релігійне і політичне розуміння. Барт додає до цієї лінії свою другоступеневу семіологію: міф для нього – це метамова, що користується природною мовою як матеріалом, аби «вкрасти» значення і подати політичне як природне [2, с. 114]. Еко доповнює її теорією коду і модельного читача, де відкритість тексту врівноважується стабільністю інтерпретативних спільнот через культурні інституції [10, с. 49]. Разом ці три підходи утворюють рамку, в якій міф є водночас символічною формою, ідеологічним натуралізатором і кодовою комунікативною подією. Геополітичний міф у такій рамці – це наратив, що дає колективним ідентичностям квазі-природне підґрунтя («одвічна Русь», «Захід проти Сходу», «Велика гра», «розкол християнського світу») і переводить політичні рішення в мову доль, місій і повторень. Однак така рамка все одно припускає міфотворця: жерця, ідеолога, державу, медіакорпорацію, врешті – масу як сукупного автора. Уже Фуко відмовляється від такої атрибуції і переносить фокус із суб'єктивного наміру в дискурсивну формацію. Значення виробляє не якийсь центральний автор, а самі конфігурації висловлювань, інституцій, режимів істини і практик влади-знання [12]. Геополітичний дискурс у цій оптиці не є виявом «сутності» нації, він є мережею позицій, з яких висловлювання взагалі стають можливими. Влада, у Фуко, не репресія над уже наявним, а продуктивна сітка, що формує об'єкти, суб'єкти і поля видимого та невидимого [11]. Дисциплінарна паноптична схема, попри свої обмеження для опису сучасності, дає головне: для аналізу геополітичного міфу важливіше переходити від питання «хто говорить?» до питання «що уможливлює говоріння саме так і саме звідси?». Якщо доповнити цей горизонт тезою про суспільство контролю, де дисципліну заміщують модулюючі режими доступу, цифрова епоха отримує попередню рамку: влада тут діє не через стіни, а через коди, метрики й ранжування. Платформа в цій лінії – це не місце, а саме режим доступу.

Фукианське розрізнення дискурсу і влади все одно залишає відкритим питання інтенсивності: чому одні висловлювання прилипають, мобілізують, рекрутують тіла, а інші – ні? Тут вступає афективний поворот. Сара Ахмед в «Культурній політиці емоцій» описує, як емоції циркулюють у соціумі і «прилипають» до певних об'єктів, накопичуючи афективну вагу через повторення. Страх, ненависть, відраза не «лежать» в об'єктах, вони виникають у самому обігу знаків про них [1, с. 11]. Бріан Массумі радикалізує цю перспективу і наполягає, що афект є до-особистісним: це інтенсивність, яка передує когнітивно-емоційній артикуляції і виявляє себе в тілесних резонансах і ще-несформованих тенденціях [16, с. 28]. Для аналізу геополітичного міфу така оптика принципова: міф працює не за логікою силогізму, а за логікою афективного зчеплення. Образ «ворога», «обложеної фортеці», «відродження», «великого повернення» діє як афективний атрактор, до якого тяжіють дискурси і знаки незалежно від їхньої внутрішньої узгодженості. Інтенсивність циркулює, а наративи лише слідує за нею. Саме афективна теорія розв'язує те, що залишає Фуко: чому одні дискурсивні формації набувають мобілізаційної ваги, а інші, попри всі умови можливості, лишаються інертними. Афективна тяглість мереж – це другий рівень пояснення, який не зводиться до першого. Втім, узята окремо, афективна теорія ризикує антропоморфізувати циркуляцію, мовби тіла безпосередньо відчують одне одного через шлейф знаків. У цифровій конфігурації цей шлейф проходить через інфраструктури, і їх треба тематизувати окремо. Тут необхідно звернутися до акторно-мережевої теорії. Латур, переоснащуючи соціологічне поле, відмовляється сприймати «соціальне» як готову субстанцію і вимагає простежувати зв'язки між гетерогенними акторами. Серед них артефакти, тексти, тварини й технічні пристрої (зокрема соціальні мережі та алгоритми) мають таку саму методологічну вагу, як і люди [14, с. 64]. Вагу актора визначає не його «природа», а здатність змушувати інших акторів діяти. Каллон у класичному дослідженні про гребінців затоки Сен-Брьок показав, як процес перекладу (translation) проблематизує, інтересує, мобілізує і фіксує гетерогенних акторів у мережі, причому самі гребінці є тут учасниками програмування, а не

лише його об'єктом [6, с. 196]. Лоу пізніше підкреслить онтологічну множинність і тимчасовість мереж: «соціальний порядок» – це крихкий ефект безперервного зчеплення гетерогенностей [15, с. 386]. Принцип «follow the actors» не методологічна декорація, а робоча вимога: не починати з готових категорій («суспільство», «ідеологія», «медіа»), а простежувати, як актори самі визначають своїх союзників і противників, і реконструювати мережу за слідами цих взаємних означень. Перенесене на цифрову платформу, це означає, що алгоритм не є сервісом, який «транспортуює» вже готові міфи від виробників до споживачів. Він є посередником, який, у термінології Латура, не просто передає, а перекладає: змінює те, що проходить крізь нього, додає власні умови, накладає власні форми [14, с. 39]. Алгоритм TikTok For You Page відбирає не нейтрально. Він визначає, яке відео отримає 200 переглядів, а яке – 200 мільйонів, і робить це через сукупність сигналів, серед яких тривалість перегляду, повторення, реакції, мережева щільність першої аудиторії. Тим самим він задає умови видимості, в яких лише й може здійснитися міфічна циркуляція. Якщо в класичній моделі міф потребував жерця або медіакорпорації як централізованого видавця, то на платформі він конденсується в зонах підвищеної алгоритмічної проникності: у темах, форматах, інтонаціях, де коефіцієнти утримання уваги виявляються максимальними. Антонієтта Рувруа і Тома Бернс описують такий режим як алгоритмічну урядовість: керування відбувається не через приписи норми, а через попереднє моделювання поведінки на основі агрегованих даних [21, с. 173]. Це принципова зміна. Суб'єкт не дисциплінується до норми, а підлаштовується під власний статистичний двійник, від якого алгоритм очікує наступної дії.

Шошана Зубофф вводить термін «наглядовий капіталізм»: поведінкові дані стають сировиною для прогностичних продуктів, а ринок майбутньої поведінки – основним полем монетизації [24, с. 93]. Нік Кулдрі і Уліс Мехіас доповнюють цей аналіз поняттям «data colonialism» – це нова форма привласнення, в якій соціальне життя як таке стає ресурсом для капіталістичного видобутку [8, с. 5]. У пізнішій роботі вони простежують, як видобуток даних відтворює класичні асиметрії колоніального порядку в нових інфраструктурних формах [17, с. 15]. Для геополітичного міфу ці теорії важливі тим, що показують структурну зацікавленість платформ у максимізації інтенсивностей. Афективно навантажений міфічний наратив, який породжує конфліктну, але стійку увагу, є економічно цінним саме завдяки своїй продуктивності для утримання користувача. Саме тут афективна теорія і політична економія платформ перетинаються. Алгоритм не «хоче» поляризації як такої, але оптимізаційні функції, націлені на залученість, систематично завищують ставку конфліктних, тривожних, заряджених форматів. Те, що в економіці уваги дає прибуток, у політиці символічного відтворює міфічні зчеплення.

Тіна Бучер у роботі про алгоритмічну владу показує, як логіка «якщо...то...» переписує самі умови соціальної видимості і формує «загрозу невидимості» як новий екзистенційний реєстр платформного користувача [5, с. 65]. Тарлтон Гіллеспі демонструє, що «модерування» не є технічним фоном, а є самостійним актом виробництва публічного – тим, чого ми не бачимо, бо воно завчасно прибрано з поля видимості [13, с. 24]. Френк Паскуале наголошує на непрозорості «чорної скриньки», в якій ранжувальні логіки формують суспільні рішення поза будь-яким змістовним публічним контролем [19, с. 14]. Ніколас Сівер у дослідженні рекомендаційних систем описує їх як «пастки» – інфраструктурні засоби пасивного захоплення уваги, що працюють через ретельне моделювання звички [22, с. 71]. Кейт Кроуфорд в «Атласі III» розширює аналітику до матеріальних, ресурсних і геополітичних умов алгоритмічної інфраструктури, нагадуючи, що «штучний» інтелект є інтенсивно матеріальним, енергетичним, географічно нерівним і політично сформованим [9, с. 23]. Усі ці лінії, узяті разом, утворюють тло, на якому стає аналітично прийнятним сильне твердження: алгоритм є актором, а не інструментом.

Сильне твердження потребує конкретизації. Розгляньмо TikTok як режим конденсації міфу за рахунок алгоритмічного прискорення. Архітектура For You Page радикально відрізняється від моделі соціального графа Facebook: відео потрапляють до користувача не за зв'язком «друг–друг», а за множинною мережею латентних схожостей, що обчислюються за поведінкою тіл – тривалістю утримання погляду, повторенням, перемоткою, мімікою у відповіді. У дослідженні Бхандарі і Бімо показано, що «алгоритмізована самотність» формується через зворотний зв'язок між користувачем і системою, причому користувачі переживають алгоритм як такий, що «знає їх краще, ніж вони самі» [3, с. 5]. Зуллі і Зуллі додають, що TikTok радикалізує імітаційну культуру коротких форм, у якій повторення і варіація мікронаративів стають єдиним способом їхнього існування [25, с. 1875]. У геополітичній площині це

виявляється у вибуховому масштабуванні мікронаративів. За вторгнення Росії в Україну 2022 року низка коротких відео – як українських військовослужбовців на тлі техніки, так і анонімних «репортажів» зі звуковими патернами тривоги – отримала віральні цикли, що в класичних медійних термінах є непоясненими. Але вони цілком пояснюються в логіці алгоритмічного відбору: ритмічна структура, впізнавані «звуки», повторюваний візуальний троп виступають сигналами, які алгоритм підсилює як такі, що корелюють з утриманням уваги. Геополітичний міф тут не «знімається» з реальної події – він конденсується в саму форму мікровідео як зчеплення афекту, ритму і впізнаваного знаку. Те саме спостерігалось і в зворотному напрямку: проросійські наративи «денацифікації» чи «загрози НАТО» транслиються через ті самі механізми і не потребують централізованого продюсера. Алгоритм не «обирає сторону» – він обирає форму, що утримує увагу.

YouTube утворює іншу конфігурацію – конфігурацію стабілізації наративів. На відміну від тіктокового прискорення, рекомендаційна архітектура YouTube історично оптимізувалася під час перегляду в межах сесії і в наступних сесіях, причому базовою функцією моделі ранжування є максимізація очікуваної залученості, а не якісних чи змістовних критеріїв [5, с. 65]. У дослідженнях Рібейру та інших було показано, що «наступне відео» систематично рухає користувача в напрямку щільніших і інтенсивніших версій тих самих наративних кластерів, причому ефект асиметричний: вийти з певної траєкторії значно складніше, ніж просунутися вглиб неї [20, с. 135]. Дискусії про «радикалізаційний рукав» YouTube тривали роками, і навіть найобережніші роботи показують, що алгоритмічні структури сприяють стабілізації вже захоплених траєкторій і дають структурну перевагу наративам із внутрішньою рекурсивністю. Для геополітичного міфу це означає інше: на YouTube міф не вибухає, а ущільнюється. Багатогадинні документальні наративи про «глибинну державу», «цивілізаційний конфлікт» чи «приховану історію» формують ландшафт, у якому користувач не блукає, а спускається. Канали аналітичної геополітики, що експлуатують стилістику академічної достовірності – мапи, графіки, спокійний голос за кадром, – отримують переваги в рекомендаційних логіках саме через свою тривалість і стабільність утримання уваги. Тут міф постає як ефект «м'якої» нормалізації: повторюване подвоєння того самого афективно-наративного ядра в дещо різних оболонках створює ефект «загальновідомого», який ще Барт ідентифікував як натуралізацію.

Telegram дає третю конфігурацію – напівзакриту мережу, в якій алгоритмічна модерація мінімальна, а структура каналів і пересилок формує власну топологію поширення. Тут необхідно бути обережним аналітично: Telegram сам по собі не є рекомендаційною системою на зразок TikTok чи YouTube, він радше інфраструктура для дистрибуції, що поєднує риси месенджера і медіаплатформи. Але саме ця гібридність робить його продуктивним випадком для перевірки акторно-мережевої тези. Канали, що тиражують геополітичні наративи – від російських «z-каналів», які підтримували вторгнення, до радикальних правих мереж у країнах ЄС і конспірологічних спільнот часів пандемії – формують щільні мережі взаємних пересилок (forwards), які функціонально замінюють алгоритмічну рекомендацію. Дослідження свідчать, що такі мережі мають властивості «темного соціального капіталу»: довіра і впізнаваність бренду каналу замінюють інституційну верифікацію [23, с. 915]. Мунн у роботі про Parler і «підготовчі медіа» 6 січня 2021 року показав, як напівзакриті платформи створюють афективний резонанс, що в момент мобілізації переходить у фізичну дію [18]. У випадку Telegram геополітичний міф циркулює не як вірусне відео, а як стійка наративна тканина, що укріплюється в умовах слабого зовнішнього спротиву і перенасиченого внутрішнього перевідсилання. Якщо TikTok – це режим «флешу», а YouTube – режим «дренажу», то Telegram – режим «інкубації».

Якщо тепер простежити акторів через ці три конфігурації, стане очевидним, що геополітичний міф не «виробляється» жодною з них окремо. Він конденсується на стику. Один і той самий наратив про «цивілізаційний конфлікт Заходу і Сходу» проходить різні стадії: інкубується в Telegram-мережах, ущільнюється у YouTube-документалістиці, прискорюється і фрагментується в TikTok-кліпах. На кожному кроці змінюються форма, ритм, синтаксис, але афективне ядро залишається тим самим. Більше того, перехід між платформами сам стає частиною мережі. Пересилання Telegram-постів у вигляді скріншотів на TikTok, нарізки YouTube-документалок у короткі відео, повторне використання звукових патернів – це і є trans-platform translation у латурівському сенсі. Кожен такий перехід – не нейтральна «конвертація», а перепис, що додає власні умови, формати, метрики. Міф у цій логіці – не зміст, а патерн, який зберігає свою впізнаваність крізь серію перекладів. Це і є

мережевий ефект. Дотримуючись принципу «follow the actors», аналітик не має права обмежуватися людськими акторами. Серед нелюдських – алгоритмічні моделі ранжування, режими модерації, формати відео, тривалості, звукові доріжки, теги, метрики залученості, інфраструктурні обмеження смуги пропускання, географічні політики платформ, мови інтерфейсу, система монетизації. Кожен із них має власну «програму дії» і змушує інших акторів діяти певним чином. Звукова доріжка з характерним ритмом, запозичена з військового відео, стає актором, що змушує сотні авторів створювати «свої» відео під неї і так тиражувати афективне ядро. Тег #StandWithUkraine чи його зворотні аналоги – це не просто маркер змісту, а актор, який з'єднує тисячі різномірних висловлювань у мережу взаємної видимості. Метрика середньої тривалості перегляду – це актор, що систематично завищує ставку коротких, інтенсивних, уже впізнаних форматів і пригнічує довгі, складні, такі, що потребують контекстуалізації. У такій онтології алгоритм не є «інструментом у руках» якогось агента – він мобілізується разом з іншими, перекладає свої вимоги в дії людських акторів і одночасно зазнає зворотного впливу. Користувацькі стратегії «обходу» алгоритмів, гра з обмеженнями, ритуали «підтримки видимості» – це все відповіді людських акторів, які своєю чергою перекладаються в нові входні сигнали моделі. Така логіка дозволяє переформулювати поняття влади у геополітичному міфі цифрової доби. Якщо у Фуко влада є продуктивною сіткою дискурсивних формацій, то на платформі вона набуває специфічної форми – алгоритмічного управління видимістю. Це не цензура в класичному сенсі і не пропаганда у моделі централізованого медіа. Це регулювання шансів бути побаченим, частоти контакту, послідовності експозиції. У термінах Бучер, «загроза невидимості» стає ключовим механізмом нормалізації поведінки авторів контенту: вони пристосовуються не до прямого правила, а до прихованої логіки відбору і реконструюють її через приватні теорії «що любить алгоритм» [5, с. 65]. У термінах Гіллеспі, модерація формує не лише те, що ми бачимо, а й контури можливого публічного [13, с. 24]. У геополітичному вимірі це означає, що міфічні наративи не нав'язуються – вони отримують структурну перевагу, бо їхня форма випадково, а потім і структурно, збігається з оптимізаційними цілями платформи. Геополітичний міф у цифрову епоху не виробляється волею суверена – він систематично відтворюється архітектурою. Це і є зміст тези про алгоритм як актора влади.

Звідси випливає центральна гіпотеза цієї статті, яку тепер можна сформулювати з аналітичною щільністю: геополітичний міф у цифрову епоху виникає як емерджентний ефект мережі взаємодій між алгоритмами, платформами і користувачами, а не створюється централізованим суб'єктом. Слово “емерджентний” тут не риторична прикраса. Воно означає, що міф як конкретна конфігурація образів, ритмів і наративних ходів не передує мережі, а конденсується в ній – у точках перетину алгоритмічних режимів видимості, афективної циркуляції і користувацьких практик. Він не «дешифрується» з намірів виробників контенту, він «відстежується» як патерн, що стійко відтворюється на стиках. Це не означає, що інтенціональні актори (державні пропагандистські структури, фабрики тролів, корпоративні медіа) не існують і не впливають. Навпаки – вони є важливими акторами мережі. Але їхня дія не є самодостатньою: вони працюють у середовищі, що має власні структурні переваги для одних форм і пригнічення для інших, і ця нерівність формату не зводиться до їхніх намірів. Саме тому в емпіричних кейсах ми спостерігаємо, як міфічні наративи зростають за межами і поза волею своїх ймовірних авторів, а інколи – і всупереч їм.

Така гіпотеза має епістемічні наслідки. По-перше, вона деінсталює звичну фігуру «інформаційної війни» як симетричної битви наративів двох суб'єктів. У мережній онтології битва точиться не між «правдою» і «міфом» і не між «своїми» та «ворожими» наративами, а в самій структурі мережі, що визначає, які зчеплення афекту і знаку набувають видимості. Це не означає симетрії моральних позицій – означає лише, що ефективність контр-наративу залежить не лише від його істинності, а й від його алгоритмічної сумісності. По-друге, гіпотеза вимагає переосмислити поняття автора. Автор у мережі – це позиція, яку може зайняти людина, бот, синтетична модель або алгоритмічний патерн перекомпонування чужого контенту. У 2024–2026 роках, з масштабуванням генеративних моделей, ця позиція стає дедалі розподіленішою: повторюваний міфічний троп може бути згенерований у тисячах варіантів за лічені години, і питання «хто його сказав» перестає бути продуктивним. Продуктивне питання – «як він циркулює?». По-третє, гіпотеза вимагає інакшої політичної аналітики: замість критики змісту наративу – аналізу інфраструктур видимості, замість викриття «хибної свідомості» – реконструкції мережних зчеплень, що цю свідомість безперервно переоформлюють.

Методологічно ця стаття розгорталася як акторно-мережеве простеження з елементами

дискурс-аналізу і семіотико-афективної інтерпретації. Дискурс-аналіз у фукіанській традиції дозволив побачити умови можливості висловлювань – те, які позиції, ритми і форми взагалі стають говорючими у платформній економіці. Семіотичний аналіз, спираючись на бартівсько-екіанську оптику, показав, як знаки другого порядку (мікроформати, звукові патерни, типи мап і тропів) натуралізують політичний зміст у формі «очевидного». Афективний аналіз, у термінах Ахмед і Массумі, експлікував механізми, через які знаки набувають «липкості» і чому одні з них масштабуються, а інші лишаються інертними. Усі ці пласти, проте, інтегруються в акторно-мережевий каркас, який не є їхньою сумою, а онтологічним переоформленням: вони перестають бути паралельними поясненнями, бо тепер кожен із них реалізується через конкретних акторів – алгоритми, формати, метрики, спільноти, ритуали. Принцип «follow the actors» реалізується тут не як декларація, а як саме розгортання тексту: ми починали з класичного суб'єкта міфотворення, простежили, куди ведуть його заперечення, і опинилися в мережі, де суб'єкта немає, а є лише трансляції.

Чи означає це повне зникнення людини як актора? Ні, але це означає її перерозподіл. Користувач, що повторює тренд, є не «масою» і не «адресатом», а активним посередником, який перетворює сигнал, додає до нього власні афекти, локалізації, помилки, і відправляє назад у мережу. Автор контенту, який пристосовується до алгоритмічних патернів, – не «цензурований», а делегований платформою співавтор патерну. Інженер, що модифікує модель ранжування, – не «винуватець» і не «герой», а актор, чия дія перекладається сотнями інших, доки не стає невпізнанною. Така плоска онтологія – не редукція людини до речей, а переоснащення поняття агентності. Як писав Лоу, мережа не має центру не тому, що «все рівне», а тому, що порядок є тимчасовим ефектом тривалої роботи зчеплень [15, с. 386]. Геополітичний міф у цифрову епоху – саме такий тимчасовий ефект, і його тривалість залежить не від волі його промовців, а від щільності зчеплень, що його утримують.

Зрештою, сам принцип «цифрової епохи» потребує уточнення. Якщо в попередніх теоріях платформ домінувала інтуїція «медіації», то акторно-мережева оптика її підважує: платформа не є медіацією між суспільством і реальністю, вона є умовою, у якій реальність окремих сегментів суспільства алгоритмічно виробляється. Це і є те, що можна назвати алгоритмічним виробництвом реальності. Бенджамін Браттон, описуючи постпандемічну політику, наполягає, що алгоритмічні інфраструктури не приховують реальність, а конституують специфічні модальності її доступності, і саме тому будь-яка політика «повернення до реального» уже передбачає інфраструктурне втручання, а не лише риторичне [4, с. 23]. Реальність тут – не «те, що є зовні», а конфігурація актуально доступного: те, що бачать, що чують, що повторюють, що вважають «загальновідомим». У геополітичному реєстрі це алгоритмічне виробництво реальності означає, що різні сегменти населення живуть у різних геополітичних онтологіях, і ці онтології – не просто «інтерпретації» однієї реальності. Вони мають різну афективну, ритмічну, наративну тканину, різні «очевидності», різні набори ворогів і друзів. Не «поляризація» в публіцистичному сенсі, а структурна онтологічна множинність, яку стабілізують і відтворюють алгоритмічні архітектури.

Слабкість будь-якої такої аналітики – у спокусі тотальності. Якщо все є мережа, то нічого не є. Тому критичним залишається питання асиметрії: не всі актори рівні у своїй здатності змушувати інших діяти, і саме ця нерівність є предметом аналізу. Корпоративні власники платформ, державні регулятори, великі продакшен-структури мають диспропорційну вагу, але вони діють не «понад» мережею, а в ній – і саме тому їхня влада не є тотальною. Це методологічне самообмеження не послаблює тезу, а уточнює її: алгоритм як актор не «замінює» суб'єкта, а перерозподіляє агентність так, що класичні суб'єкти геополітики (держави, ідеології, інтелігенції) дедалі більше виявляють себе залежними від нелюдських посередників, без яких їхні наративи перестають бути ефективними. Геополітичний міф цифрової епохи – не нова версія старого міфу, а інший онтологічний продукт: ефект мережі, що зберігає впізнаваність архаїчного, але має іншу інфраструктурну тканину.

Підсумкова формула, до якої веде ця аргументація, така: символічне в епоху алгоритмів не зникає, а переоснащується. Класичні міфічні структури: циклічного часу, цивілізаційного протистояння, обраного народу, втраченої цілісності, лишаються активними, але їхня соціальна продуктивність дедалі більше визначається не центральними інституціями значення, а архітектурами видимості. Дискурс не вмирає, але він перестає бути єдиним рівнем аналізу. Афект не зникає, але він проходить через інфраструктуру, що має власні логіки відбору. Мережа стає тим, що поєднує всі ці пласти, і в ній алгоритм є повноправним актором,

а не службовим засобом. Геополітичний міф, відповідно, є емергентним продуктом цієї мережі – не фантомом і не симуляцією, а матеріальною конфігурацією, що структурує політичну дію в актуальному світі. Завдання критичної аналітики – не викривати «хибність» таких міфів у термінах класичної критики ідеології, а простежувати, як саме їхні мережні зчеплення утримуються, і як можливо, не відступаючи від інтелектуальної чесності, втручатися в інфраструктуру їхнього відтворення.

Висновки. Поставлені на початку завдання дослідження реалізовані. Реконструйовано теоретичну рамку, що інтегрує символічну форму, дискурсивну формацію, афективну циркуляцію і акторно-мережеву онтологію в єдиний аналітичний каркас. Показано, як ця рамка операціоналізується через три платформні режими — флешу (TikTok), дренажу (YouTube) та інкубації (Telegram), — і як міф конденсується саме на стиках між ними, а не всередині кожної окремої платформи. Переформульовано поняття влади як алгоритмічного управління видимістю, а поняття автора — як розподіленої позиції між людиною, ботом і генеративною моделлю. Підтверджено центральну гіпотезу: геополітичний міф у цифрову епоху є структурним ефектом інфраструктур видимості, а не продуктом централізованого суверена. Мета дослідження досягнута: запропоновано філософсько-методологічну рамку, у якій критика геополітичного міфу зміщується з рівня змісту на рівень мережних зчеплень, що його утримують. Перспективи подальшого аналізу пов'язані з тематизацією генеративних моделей як нового класу акторів мережної міфотворчості і з емпіричним картуванням мережних переходів між платформами як самостійним предметом дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion* (2nd ed.). Edinburgh University Press.
2. Barthes, R. (1972). *Mythologies* (A. Lavers, Trans.). New York: Hill and Wang.
3. Bhandari, A., & Bimo, S. (2022). Why's Everyone on TikTok Now? The Algorithmized Self and the Future of Self-Constitution on Social Media. *Social Media + Society*, 8(1). <https://doi.org/10.1177/20563051221086241>
4. Bratton, B. (2021). *The Revenge of the Real: Politics for a Post-Pandemic World*. London: Verso.
5. Bucher, T. (2018). *If...Then: Algorithmic Power and Politics*. New York: Oxford University Press.
6. Callon, M. (1986). Some Elements of a Sociology of Translation: Domestication of the Scallops and the Fishermen of St Brieuc Bay. In J. Law (Ed.), *Power, Action and Belief: A New Sociology of Knowledge* (pp. 196–223). London: Routledge.
7. Cassirer, E. (1955). *The Philosophy of Symbolic Forms. Volume 2: Mythical Thought* (R. Manheim, Trans.). New Haven: Yale University Press.
8. Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). *The Costs of Connection: How Data Is Colonizing Human Life and Appropriating It for Capitalism*. Stanford: Stanford University Press.
9. Crawford, K. (2021). *Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence*. New Haven: Yale University Press.
10. Eco, U. (1976). *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
11. Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Translated by Alan Sheridan. New York: Pantheon Books, 334 p.
12. Foucault, M. (2002). *The archaeology of knowledge* (A. M. Sheridan Smith, Trans.). Routledge, 246 p.
13. Gillespie, T. (2018). *Custodians of the Internet: Platforms, Content Moderation, and the Hidden Decisions That Shape Social Media*. New Haven: Yale University Press.
14. Latour, B. (2005). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
15. Law, J. (1992). Notes on the Theory of the Actor-Network: Ordering, Strategy, and Heterogeneity. *Systems Practice*, 5(4), 379–393.
16. Massumi, B. (2002). *Parables for the Virtual: Movement, Affect, Sensation*. Durham: Duke University Press.
17. Mejias, U. A., & Couldry, N. (2024). *Data Grab: The New Colonialism of Big Tech and How to Fight Back*. Chicago: University of Chicago Press.
18. Munn, L. (2021). More than a mob: Parler as preparatory media for the U.S. Capitol storming. *First Monday*, 26(3). <https://doi.org/10.5210/fm.v26i3.11574>
19. Pasquale, F. (2015). *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
20. Ribeiro, M. H., Ottoni, R., West, R., Almeida, V. A. F., & Meira, W. (2020). *Auditing*

Radicalization Pathways on YouTube. In Proceedings of the 2020 Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (pp. 131–141). New York: ACM.

21. Rouvroy, A., & Berns, T. (2013). Gouvernamentalité algorithmique et perspectives d'émancipation.

Réseaux, 177, 163–196.

22. Seaver, N. (2022). Computing Taste: Algorithms and the Makers of Music Recommendation. Chicago: University of Chicago Press.

23. Urman, A., & Katz, S. (2022). What they do in the shadows: examining the far-right networks on Telegram. Information, Communication & Society, 25(7), 904–923.

24. Zuboff, S. (2019). The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York: PublicAffairs.

25. Zulli, D., & Zulli, D. J. (2022). Extending the Internet meme: Conceptualizing technological mimesis and imitation publics on the TikTok platform. New Media & Society, 24(8), 1872–1890/

Стаття надійшла до редакції 21.01.2026

Переглянуто 01.03.2026

Стаття рекомендована до друку 20.04.2026

Опубліковано 25.05.2026

Dmitry V. Kriuchkov, PhD student of Philosophy of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-0531-6280>

GEOPOLITICAL MYTH IN THE AGE OF ALGORITHMS: THE TRANSFORMATION OF THE SYMBOLIC UNDER THE INFLUENCE OF DIGITAL PLATFORMS

The article offers a philosophical and methodological reconstruction of geopolitical myth as an effect of the network of interactions between algorithms, digital platforms, and users. It proposes moving from the classical model of a sovereign myth-maker to an actor-network ontology in which the algorithm appears as a full-fledged actor in the production of the symbolic. The theoretical framework integrates several lines: symbolic form in Cassirer, second-order semiology in Barthes, code and model-reader theory in Eco, discursive formation and power-knowledge in Foucault, affective circulation in Ahmed and pre-personal affect in Massumi, actor-network theory by Latour, Callon, and Law. All these layers are integrated into a single analytical framework in which myth does not precede the network but condenses within it. On this ground, the article analyzes three platform regimes of geopolitical myth circulation. TikTok constitutes a regime of myth-condensation through algorithmic acceleration: the For You Page selects forms that maximize attention retention, and the very form of the micro-video becomes the carrier of the affective core. YouTube constitutes a regime of stabilization: the recommendation architecture systematically moves the user deeper into already-captured narrative trajectories, condensing myth into the form of the “commonly known.” Telegram functions as a regime of incubation: dense networks of mutual forwarding generate affective resonance within a semi-closed environment. Geopolitical myth in the digital age is not produced by a centralized subject – it is a structural effect of visibility infrastructures that systematically raise the stakes of affectively loaded, rhythmically coupled formats. The article proposes to rethink power in terms of algorithmic management of visibility, and authorship as a distributed position between human, bot, and generative model. Practical consequences follow for critical analysis: instead of fact-checking narrative content – reconstruction of network couplings that hold this narrative together; instead of exposing “false consciousness” – analysis of the infrastructures in which this consciousness is continuously reshaped.

Keywords: **geopolitical myth, actor-network theory, algorithm, digital platform, affect, visibility, symbolic, discourse, TikTok, YouTube, Telegram, surveillance capitalism.**

The article was received by the editors 21.01.2026

The article was revised 01.03.2026

The article is recommended for printing 20.04.2026

This article published 25.05.2026